

AUTHENTICATION

IN ART

AiA News-Service

de Volkskrant

Nergens is de
symbolische rol van de
tafel zo mooi als op deze
Van der Helst

Je ziet het pas goed van dichtbij. Wieteke van Zeil over opmerkelijke en veelbetekenende bijzaken in de beeldende kunst. Deze week: de tafel.

Wieteke van Zeil 10 januari 2020, 15:00

Wie aan tafel plaatsneemt, beslist. Wie aan tafel zit, doet mee. Wie aan tafel zit, komt er uiteindelijk wel uit met elkaar.

In het debat over gelijkwaardigheid tussen de seksen is de tafel symbool voor deelname: *lean in*. In het debat over economische gelijkwaardigheid is de tafel symbool voor beslissingsbevoegdheid: *a Seat at the Table*. En in onze poldercultuur is de tafel een symbool voor overeenstemming bereiken. Het sociale middelpunt in talkshows, waar de dingen worden uitgemaakt en opgelost, hoe verschillend de tafelgenoten ook zijn. Op een bank lukt dat niet; ook Beau ontdekte dat afgelopen jaar weer, net als Jinek jaren daarvoor. De tafel is onmisbaar voor het Hollandse gesprek. De

talkshowtafel past bij onze egalitaire cultuur, [schreef Roelf Jan Duin ook onlangs](#) in *Het Parool*.

De symbolische rol van de tafel gaat al een tijdje terug; ik denk dat het ding nergens zo mooi symbolisch is verbeeld als op dit groepsportret, mijn lievelings. Mannen en vrouwen, regenten en regentessen van de Amsterdamse vrouwengevangenis het Spinhuis, zitten samen te vergaderen. Drukke handgebaren. Een schijnbaar argeloos leunen op de tafel van de hand met alleen de vingertoppen – precies zoals talkshowsdeelnemers doen als ze rustig maar nadrukkelijk een punt maken. Een briefje met bewijzen, een nonchalant liggende hand van de voorzitter. Aandacht voor elkaar maar ook voor ons, het publiek. Op de achtergrond wordt een van de vrouwen door een vrouwelijke opzichter gemept met een schoen; achter een hek staan toeristen zich te vergapen, ze hebben twee stuivers betaald om de vrouwen te mogen bekijken. De dames moeten wol spinnen en kantklossen; ons tuchtsysteem was dankzij Coornhert weliswaar humaan, maar ook gewoon onderdeel van de winstmachine in de Republiek. Als ze er toch zijn, kunnen ze beter productief zijn.

Dat er op tafel in de portretten vrijwel altijd een tapijt ligt dat uit het Oosten komt, is een gegeven waar nauwelijks vragen bij worden gesteld. Gewoon luxe, een teken dat de wereld van ons was. Maar het bevestigt ook de samenkomst. Van oudsher lag het oosters tapijt op de grond [en symboliseerde het](#) zowel in islamitisch als christelijk gezelschap gewijde grond.

Op 1 november promoveerde Norbert Middelkoop, conservator bij het Amsterdam Museum, met wat niet minder dan een levenswerk kan heten; een driedelig overzicht van de institutionele groepsportretten in Amsterdam, een uniek genre in de zeventiende eeuw, waar ook *De Nachtwacht* en *De Staalmeesters* deel van uitmaken. Middelkoop werkte als een monnik aan het boek en zocht uit wie wie was, en waar precies elk werk gehangen heeft. Zijn verdediging was glorieus en genereus, hij gaf de geschiedenis van de stad een nieuw standaardwerk. Ook ik zat in de zaal trots te

wezen, want Middelkoop was de eerste kunsthistoricus voor wie ik werkte, eind jaren negentig.

Zoals dat hoort kwamen er ook vragen van de hoogleraren die het werk hadden beoordeeld. Professor Moderne Geschiedenis Geert Janssen vroeg zich af: wat is de symboliek van de tafel in de groepsportretten? En hij gaf zelf vast antwoord: die kan symbool staan voor Concordia, de deugd van eendracht. Ik dacht even aan Pauw die de tafel verlaten heeft. Aan Beau, Jinek, en haar tien opvolgers bij NPO1 die nu elke avond aan tafel mogen polderen, ter leering ende vermaeck. Eendracht; *let it be*. En laat, zoals ze hier vier eeuwen geleden al deden, de vrouwen de helft van de tafel uitmaken graag.

De regenten en regentessen van het Spinhuis. Beeld Imageselect

Bartholomeus van der Helst

De regenten en regentessen van het Spinhuis

1650

Olieverf op doek

233 x 317 cm

Amsterdam Museum

Permanent te zien in de presentatie *Groepsportretten van de 17de eeuw*, Hermitage Amsterdam